

BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ*

Habibe YAZICI ERSOY*

Özet: Bugün Türkçenin yazı dili hâline gelmiş veya gelmemiş olan birçok kolunda söz varlığının bir kısmını Arapça ve Farsçadan alıntı kelimeler oluşturmaktadır. Bu durum, özellikle Karahanlılar döneminden itibaren Türklerin Müslümanlığı kabul etmesiyle birlikte artmış ve her biri farklı bölgelerde kullanılan Türkçenin kollarında bu alıntı kelimeler o lehçenin ses yapısına göre farklı fonetik değişimlere uğramıştır. Türk lehçelerinde çok fazla görülen bu alıntı kelimeler, bugün ses denklikleri ortaya çıkarıldığında, lehçeler arası ortak kelime hazinesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu makalede, Başkurtça Başkurtça Sözlük temel alınmak kaydıyla, bugün Başkurt Türkçesinde yaygın olarak kullanılan Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerde görülen ünlü ve ünsüz ses değişimleri incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Başkurt Türkçesi, Arapça alıntı kelime, Farsça alıntı kelime, ünlü değişmesi, ünsüz değişmesi.

Vowel and Consonant Changes in the Words Borrowed From Arabic and Persian In Bashkir Turkish

Abstract: Today, in many branches of the Turkish language, in literary language form or not, a certain part of its vocabulary consists of Arabic and Persian words. After Turks adopted Islam as their religion during the Karakhanid period, the Turkish language acquired a rather large collection of loan words from Arabic and Persian. Phonetics of these loan words changed due to the structure of each Turkic dialect used in different areas. There are many loan words in Turkic dialects and when the phonetic equivalences of these words are revealed, it is seen that they have a significant place in the common vocabulary shared across these dialects. In this article, vowel and consonant phonetic changes of the Arabic and Persian loan words that are used widely in Bashkir Turkish are examined based on the Bashkir Language Dictionary.

Key words: Bashkir Turkish, Arabic loan word, Persian loan word, vowel change, consonant change.

* Bu metin, 11-13 Mayıs 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilen I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumunda sunulan basılmamış bildirinin gözden geçirilmiş hâlidir.

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi.

Giriş

Kültür ve din, diller üzerinde her zaman son derece etkili olmuştur. Bu sayede diller arası kelime alışverişi gerçekleşmektedir. Türk dilinde de yazılı metinlerle takip edilebilen en eski dönemlerden beri bunu görmek mümkündür. Daha Orhun Türkçesi döneminde siyasî ve sosyal ilişkiler nedeniyle, Çince ve Soğdakça kelimeler dilimize girmiş (730'lu yıllarda Orhun abideleri; 810 yılı Karabalgasun yazıtı vb.) ve bunu Uygur Türkçesi döneminde Budizm ve Mani dinlerine ait Sanskritçe, Çince ve Soğdakça kelimeler takip etmiştir (Irk Bitig, Huastuanift, Prens Kalyanamkara Papamkara vb.). Sonraki yıllarda hem coğrafi hem siyasî ilişkiler ve özellikle de 950'li yıllarda Karahanlılar döneminde Türklerin Müslümanlığı kabulüyle birlikte, Türkçeye giren alıntı kelimeler yön değiştirmiş ve dilde, Arapça, Farsça kelimeler yoğunluk kazanmıştır (Kutadgu Bilig, Nehcü'l Ferâdîs, Mukaddimetü'l-Edeb vb.) Bu şekilde, Müslüman olan Türk topluluklarının dillerinde bir yandan Arapça, Farsça kelimeler devam ederken, daha sonraki dönemlerde bu toplulukların birer birer Sovyetler Birliği'nin hâkimiyetine girmesi ve uygulanan dil politikaları nedeniyle bu defa Rusça alıntı kelimeler yoğunluk göstermiştir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere özellikle Türklerin Müslümanlığı kabulüyle birlikte dilimize girmeye başlayan Arapça, Farsça kelimeler, bugün her biri ayrı coğrafi bölgelerde yaşayan Türk devlet ve topluluklarının kullandığı lehçelerde farklı fonetik temayüller göstermiştir. Bu kelimelerdeki fonetik değişimler, tasnife tâbi tutulduğunda, bunların benzer özellikler sergileyebildiği de görülmektedir. Her lehçe, almış olduğu alıntı kelimeleri, sahip olduğu fonetik özelliklere göre değiştirerek kendi ses yapısına uydurmuştur. Bu alıntı kelimelerin bazıları kimi zaman öyle değişime uğramıştır ki, kelime tanınamayacak hâle gelmiştir. Ancak bu gibi değişiklikler olsa da, karşılıklı anlaşmada bu kelimelerin ses denklikleri bilindiğinde lehçeler arasında oldukça fazla bir yekûn teşkil edecek ortak kelime hazinesi elde etmekteyiz. İşte bu noktadan yola çıkılarak farklı lehçelerde, Arapça ve Farsçadan alıntı kelimeler üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Zülfikar, 1995, 1996; Çengel, 1995; Sezen, 1996; Coşkun, 1998; Kara, 1998; Karasoy, 1998, 1999; Yazıcı, 1999; Sezer, 1999; Azmun, 2000; Öztekten, 2001; Pekacar 2002, 2006; Öztürk, 2003). Her lehçe üzerinde bu gibi çalışmalar yapıldıkça ortaya - alıntı kelime de olsalar- her biri artık Türkçeye mâl olmuş, ortak bir kelime hazinesi çıkacak ve bu da Türk halkları arasında anlaşmaya hizmet edecektir.

Bu çalışmada incelenen Başkurtça alıntı kelimeler, Rusya Bilimler Akademisi tarafından 1993'te yayımlanan *Başkurt Tiliniñ Hızlığı* adlı iki ciltlik sözlükten taranmıştır. Arapça kelimelerin orijinal fonetik değerleri ve imlâsı için Mutçalı (1995), Redhouse (1978) ve Sarı'nın (1989) sözlükleri, Farsça kelimeler için Steingass'ın sözlüğü (1957) esas alınmıştır. Kelimelerin Türkiye Türkçesindeki

BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

karşılıkları ise Türkçe Sözlük (1998) ve Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (1993) esas alınarak verilmiştir.

İki ciltlik Başkurtça sözlükte 2500 civarında Arapça, 650 civarında Farsça kelime madde başı olarak gösterilmiştir. Ancak bu kelimelerin büyük bir kısmı sözlükte *isk.* “eski” veya *isk. kit.* “eski kitabî” kısaltmalarıyla verilmiştir. Sözlükte bu şekilde eski olarak gösterilen kelimelerin bir kısmı için bugün kelimenin ya başka bir Arapça, Farsça karşılığı ya Türkçe ya da Rusça karşılığının kullanıldığı görülmektedir:

mazar “ziyarat” (BTH; I- 778), *lazım* “kârek, tîşş” (BTH; I- 755), *känd* “şâkâr” (BTH; I- 752), *mâhzun* “qayğılı” (BTH; I- 859), *qafîä* “rifma” (BTH; I- 660), *istiraxät* “yal, tınıslıq” (BTH; I- 404)

Burada merak uyandıracak bir husus, bu kelimelerin neye dayanılarak eski veya eski kitabî olarak gösterildiği hususudur. Bu konu, Başkurt Türkçesi sözlüğünde açıklanmamış olup, sözlük başındaki açıklamalar kısmında sadece eski, bugün kullanımı fazla yaygın olmayan kelimelerin bu şekilde madde başı yapıldığı belirtilmiştir. Üstelik bu kelimelerin büyük bir kısmı 1996 yılında yayımlanan bir diğer Başkurtça sözlük olan *Başkurtça Russa Hüzlik*’ te yer almamıştır. Bildiğimiz gibi 1960’lı yıllarda Türkiye Türkçesindeki alıntı kelimeler konusunda bilinçli bir hareket gerçekleşmiş ve bir süre sonra bu hareket alıntı olmakla birlikte artık halka mâl olmuş kelimelerin de neredeyse zihinlerden silinmesi noktasına gelmiştir. Başkurt Türkçesinde de söz konusu sözlük hazırlanırken böyle bir tavrın olup olmadığı meçhul bir konudur. Tam anlamıyla Türkiye Türkçesindeki gibi bir hareket düşünülmesi de belki sözlü geleneğe dayanan Başkurt edebî dilinin oluşumu esnasında daha çok halk kültürünü esas alma çabası ve böylece Başkurt halkının kullandığı kelimelerin daha fazla işletilmesi bir sebep olarak düşünülebilir.

Biz, sözlükte madde başında eski veya eski kitabî kısaltmasıyla gösterilen bu kelimelere az da olsa yer vermekle birlikte daha çok bugün Başkurt Türkçesinde hâlâ yaygın olarak kullanılan alıntı kelimeleri incelemeyi hedef aldık ve özellikle örneği çok görülen ve karakteristik olan fonetik değişmelere yer vermeye çalıştık. İncelenen kelimeler üç sütun hâlinde verilmiş olup üçüncü sütun Türkiye Türkçesine ayrılmıştır. Böylece kelimelerin Türkiye Türkçesi ile de karşılaştırılması mümkün olmuştur. Hem Arapçada hem Farsçada karşılaşılan ses değişimleri aynı madde de verilmiş, ayrıldıkları yerlerde ise farklı maddelerde gösterilmişlerdir. Dördüncü sütunda Başkurtça kelimelerin sözlükte yer aldığı sayfa numarası verilmiştir.

Başkurt Türkçesinde Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerin gösterdiği ses değişiklikleri aşağıdaki gibidir:

Ünlü Değişmeleri**1. Bşk. /a/ < Ar. /ā/; Far. /ā/**

Başkurt Türkçesine Arapça ve Farsçadan giren alıntı kelimelerde en fazla görülen ses değişmelerinden biri ünlü kısalmasıdır. Alıntı kelimelerde bulunan bütün uzun ünlüler Başkurt Türkçesine kısalarak girmiştir. Hatta bu ses hadisesi öyle yaygındır ki normal uzunlukların da kısaldığı görülmektedir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
xıyal	ḥayāl	hayal	(BTH; II -547)
xilaf	ḥilāf	hilaf	(BTH; II -535)
ğalim	'ālim	âlim	(BTH; I -244)
ğaşiḳ	'āṣiḳ	âşık	(BTH; I -246)
dünya	dunyā	dünya	(BTH; I -285)
imza	imzā	imza	(BTH; I -378)
qanun	ḳānūn	kanun	(BTH; I -629)
<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
taḳa	tāḳā	taze	(BTH; II -295)
şah	şāḥ	şah	(BTH; II -654)
bazam	bādām	badem	(BTH; I -105)
dastan	dāstān	destan	(BTH; I -266)

2. Bşk. /a/ < Ar. /ā/; Far. /ā/

Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerdeki /ā/ ünlüsü benzeşme yoluyla kalınlaşarak /a/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
azān	āzān	ezan	(BTH; I -28)
bayan	bāyān	beyan	(BTH; I -129)
dawam	dāwām	devam	(BTH; I -266)
yawap	cāwāb	cevap	(BTH; II -808)
qazna	ḥazīnā	hazine	(BTH; I -606)
<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
darya	dāryā	derya	(BTH; I -265)
baha	bāhā	paha	(BTH; I -124)
farman	fārmān	ferman	(BTH; II -509)

3. Bşk. /ā/ < Ar. /ā/; Far. /ā/

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerdeki /ā/ ünlüsü bazı kelimelerde benzeşme yoluyla, bazı kelimelerde ise ünsüzlerin etkisiyle incelenerek kısalmıştır.

**BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ
ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
riwāyāt	riwāyāt	rivayet	(BTH; II -141)
xāl	ḥāl	hal	(BTH; II -551)
āxwāl	aḥwāl	ahval	(BTH; II -763)
āvliā	āwliyā ³	evliya	(BTH; II -760)
āxirāt	āḥirāt	ahiret	(BTH; II -762)
yīnāyāt	cināyāt	cinayet	(BTH; I -322)
māwlā	māwlā	mevlā	(BTH; I -858)
gazālāt	‘adālāt	adalet	(BTH; I -253)

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
āṣkārā	āṣkārā	aşıkâr	(BTH; II -763)
bārābār	bārābār	beraber	(BTH; I -204)
yān	cān	can	(BTH; I -464)
yār	yār	yâr	(BTH; I -468)
lālā	lālā	lale	(BTH; I -773)

4. Bşk. /ä/ < Ar. /a/

Alıntı kelimelerde kalınlaşmaya nazaran daha sık görülen bir değişme, ünlü incelmesidir. Pek çok alıntı kelime kelimelerin çeşitli hecelerinde kalın sırada bulunan ünlülerin incelendiği görülmektedir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
tāstīḡ	taṣḡīḡ	tasdik	(BTH; II -451)
xārām	ḡarām	haram	(BTH; II -554)
xārākāt	ḡarākāt	hareket	(BTH; II -554)
xāsrāt	ḡasrāt	hasret	(BTH; II -555)
xātīrā	ḡatīra	hatıra	(BTH; II -557)
qābīr	ḡabr	kabir	(BTH; I -749)
fāḡīr	fāḡīr	fakir	(BTH; II -523)
xābār	ḡabār	haber	(BTH; II -548)
lāqāp	laḡab	lâkap	(BTH; I -773)
xāḡīqāt	ḡaḡīḡat	hakikat	(BTH; II -551)
diḡḡāt	diḡḡāt	dikkat	(BTH; I -278)

5. Bşk. /i/ < Ar. /i/

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde bulunan /i/ ünlüsü genişleyerek /ä/ olmuştur. Bu değişimin örneğine az rastlanmaktadır.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
gäybät	giybät	gyibet	(BTH; I -255)
äkiät	hikâyä	hikâye	(BTH; II -744)

6. Bşk. /i/ < Ar. /i/; Far. /i/

Alıntı kelimelerde bulunan ince ünlüler benzeşerek veya kelime içerisindeki diğer bazı ünsüzlerin kalınlaştırma özelliği dolayısıyla kalınlaşabilir. Başkurt Türkçesinde de Arapça ve Farsça kelimelerdeki ince ünlüler çeşitli sebeplerle kalınlaşmıştır. Bazı kelimelerde bulunan /i/ ünlüsü kalınlaşarak /ı/ olmuştur.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
ziyarat	ziyārät	ziyaret	(BTH; I -358)
kafir	kāfir	kâfir	(BTH; I -484)
ixtıyar	iḥtiyār	ihtiyar	(BTH; I -415)
vıjdan	wicdān	vicdan	(BTH; I -218)
<u>Bsk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
yıhan	cihān	cihan	(BTH; I -456)
zıyan	ziyān	ziyan	(BTH; I -358)

7. Bşk. /i/ < Ar. /a/

Yine Arapçadan alıntı birkaç kelime de /a/ ünlüsü incelerken daralmış /i/ ünlüsüne dönmüştür.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
ğiflät	ğāflät	gaflet	(BTH; I -248)
xilwät	ḥāl wät	halvet	(BTH; II -535)

8. Bşk. /i/ < Ar. /ä/; Far. /ä/

Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerdeki /ä/ ünlüsü Başkurt Türkçesine daralarak /i/ şeklinde girmiştir.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
imîn	āmīn	emin	(BTH; I -377)
kiramät	kārāmät	keramet	(BTH; I -504)
tärjimä	tārcāmä	tercüme	(BTH; II -448)
<u>Bsk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
şişmä	çāşmä	çeşme	(BTH; II -661)

**BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ
ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**

9. Bşk. /i/ < Ar. /ī/; Far. /ī/

Arapça ve Farsça alıntı kelimelerdeki /ī/ kısaltarak /i/ olmuştur. Bu oldukça düzenli bir ses değişmesidir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
täs̄bix	täs̄bīḥ	tesbih	(BTH; II -451)
xärbī	ḥarbī	harbī	(BTH; II -553)
näfis	näfīs	nefis	(BTH; II -30)
täşkil	täşkīl	teşkil	(BTH; II -454)
väkil	wäkīl	vekil	(BTH; I -220)
miraş	mīrās	miras	(BTH; I -807)
äsir	äsīr	esir	(BTH; II -756)
täftiş	täftīş	teftiş	(BTH; II -453)
ğilmi	‘ilmī	ilmī	(BTH; I -247)
milli	millī	millī	(BTH; I -804)
äzäbi	ädäbī	edebī	(BTH; II -736)
<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
tiz	tīz	tez	(BTH; II -352)
därwiş	därwīş	derviş	(BTH; I -302)

10. Bşk. /ī/ < Ar. /i/

Örneklerde de görüldüğü üzere Başkurt Türkçesine Arapça ve Farsçadan geçen kelimelerde çok sık rastlanan bir ses olayıdır. Bu öyle ileri derecelere ulaşmıştır ki normal uzunluk değerleri bile Başkurt Türkçesinde kısaltılmıştır. Bazı Arapça kelimelerde /i/ kısaltılmış; /ī/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
xäzīr	ḥāzīr	hazır	(BTH; II -549)
fīkir	fīkr	fikir	(BTH; II -511)
xīz̄mät	ḥidmet	hizmet	(BTH; II -533)
yīnīs	cins	cins	(BTH; I -322)
mäsīt	mescid	mescit	(BTH; I -856)

11. Bşk. /u/ < Ar. /ū/; Far. /ū/

Aşağıdaki örneklerde de yine uzun ünlünün kısaltılması söz konusudur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
ruh	rūḥ	ruh	(BTH; II -145)
xūzur	ḥuzūr	huzur	(BTH; II -538)
nur	nūr	nur	(BTH; II -23)
xūquq	ḥuḫūq	hukuk	(BTH; II -539)

māxluq	maḥlūḳ	mahlûk	(BTH; I -859)
<u>Bsk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
duş	dûst	dost	(BTH; I -295)
zur	zûr	zor	(BTH; I -355)

12. Bşk. /û/ < Ar. /u/; Far. /u/

Arapça, Farsça alıntı kelimelerde karşılaşılan bir diğer kısılma hadisesi normal ses değerine sahip /u/ nun kısılarak /û/ olmasıdır.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
mūxtaj	muḥtāc	muhtaç	(BTH; I -821)
yūma	cum‘a	cuma	(BTH; II -422)
ğūrur	ğurūr	gurur	(BTH; I -249)
xūquq	ḥuqūq	hukuk	(BTH; II -539)
dūğa	du‘ā’	dua	(BTH; I -284)
<u>Bsk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
dūşman	duşmān	düşman	(BTH; I -288)

13. Bşk. /ü/ < Ar. /û/; Far. /û/

Arapça ve Farsça alıntı bazı kelimelerdeki /û/ kısılıp incelenerek /ü/ olmuştur.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
mājbūr	mācbūr	mecbur	(BTH; I -847)
māğlūm	ma‘lūm	malum	(BTH; I -844)
ğūmūm	‘umūm	umum	(BTH; II -250)
sūrā	sūrā	sure	(BTH; II -249)
māxrūm	maḥrūm	mahrum	(BTH; I -859)
māşhūr	māşhūr	meşhur	(BTH; I -860)
<u>Bsk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
gūr	gūr	gur	(BTH; I -241)
fīrüzā	fīrüzā	firuze	(BTH; II -515)

14. Bşk. /ü/ < Ar. /u/; Far. /u/

Arapça ve Farsça alıntı bazı kelimelerdeki /u/, Başkurt Türkçesinde kısılıp incelenerek /ü/ olmuştur.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
qūzrāt	qudrat	kudret	(BTH; I -689)

**BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ
ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**

lüqmä	luqmä	lokma	(BTH; I -769)
şübhä	şubhä	şüphe	(BTH; II -664)
nüsxä	nuşha	nüşha	(BTH; II -22)
rüxsät	ruşsat	ruhsat	(BTH; II -144)
yümlä	cümlä	cümle	(BTH; I -424)
<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
günah	gunäh	günah	(BTH; I -235)
ümüt	umüd	ümit	(BTH; II -74)
dürüş	durust	dürüst	(BTH; I -292)
gül	gul	gül	(BTH; I -233)

15. Bşk. ä < Far. Ø

Aşağıdaki Farsça tek heceli kelimelerde /ä/ türemesi meydana gelmiştir; ancak söz konusu türeme, her ne kadar standart Başkurt Türkçesinde bu kelimelerin *şahir* ve *zahir* şekillerine rastlanmasa da muhtemeldir ki ilk önce diğer alıntı kelimelerde olduğu üzere kısa bir ünlü ile gerçekleşmiş, daha sonra /h/ sesinin genişletici etkisiyle bu ünlüler genişlemiştir.

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
şähär	şähr	şehir	(BTH; II -691)
zähär	zähr	zehir	(BTH; I -361)

16. Bşk. ı < Ar. Ø

Çok fazla karşılaşılan bir diğer türeme /ı/ türemesidir. Kelimelerin bazılarında Türkiye Türkçesine uygun paralellikler görülürken bazıları farklı şekilde eğilim göstermiştir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
sınıf	şınıf	sınıf	(BTH; II -203)
farız	farz	farz	(BTH; II -509)
sarıf	şarf	sarf	(BTH; II -179)
vaqıt	waqt	vakit	(BTH; I -211)
ğarız	‘arz	arz	(BTH; I -245)
rızıq	rızq	rızk	(BTH; II -140)
sıxır	sihr	sihir	(BTH; II -212)
ğışıq	‘aşk	aşk	(BTH; I -248)
şiğır	şi‘r	şiir	(BTH; II -658)

17. Bşk. /ĩ/ < Ar. Ø

Burada yine bir başka türeme örneği görüyoruz. Türkiye Türkçesi ile benzer ve farklı yönler var. Türkiye Türkçesinde buradaki bazı kelimeler orijinal şekliyle kullanılmaktadır.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
ğäriþ	ğarþ	garp	(BTH; I -258)
xäriþ	ħarf	harf	(BTH; II -554)
däriþ	därs	ders	(BTH; I -301)
näþir	näþr	neþir	(BTH; II -31)
ğilim	‘ilm	ilim	(BTH; I -247)
yiniþ	cins	cins	(BTH; I -322)

18. Bşk. /ü/ < Ar. Ø

Aþağıdaki tek heceli Arapça kelimelerde de /ü/ türemesi olmuþtur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
xülüq	ħulq	(hulk)	(BTH; II -539)
üfüq	ufq	ufuk	(BTH; II -56)
nütüq	nutq	nutuk	(BTH; II -22)

19. Bşk. ũ < Ar. Ø

Aþağıdaki kelime de ise bir yandan daralma görülürken bir yandan da kelimenin ikinci hecesinde birinci hecesine benzeþerek ünlü türemesi olmuþtur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
þükür	þükr	þükür	(BTH; II -664)

Ünsüz Değişmeleri***Korunan ünsüzler***

Başkurt Türkçesinin fonetik bakımdan önemli iki karakteristik sesi /s/ ve /z/ dir. Türkçe asıllı kelimelerde olduğu gibi Başkurt Türkçesine geçen Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde de bu peltekleþme temayülü devam etmiþtir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
mäþäl	mäþäl	mesel	(BTH; I -857)
äþär	äþär	eser	(BTH; II -757)
azan	äzan	ezan	(BTH; I -28)
läzzät	läzzät	lezzet	(BTH; I -772)

**BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞADAN ALINTI KELİMELERDEKİ
ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**

ğüzür ʿuzr özür (BTH; I -250)

1. Bşk. /b/ < Far. /p/

Farsça alıntı kelimelerde kelime başında bulunan /p/ ünsüzü tonlularak /b/ olur. Ancak bu kelimelerin /p/ li şekilleri de kullanılmaktadır.

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
batşa	pādşāh	padişah	(BTH; I -122)
bulat	pūlād	polat	(BTH; I -171)
bäygāmbār	päygāmbār	peygamber	(BTH; I -197)

2. Bşk. /ğ/ < Ar. /ʿ/

Başkurt Türkçesinde Arapçadan alınan bütün kelimelerde bulunan /ʿ/ sesi sistemli bir şekilde /ğ/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
vāğāz	waʿz	vaaz	(BTH; I -219)
ğalim	ʿālim	alim	(BTH; I -244)
sāğāt	sāʿat	saat	(BTH; II -272)
dūğa	duʿāʾ	dua	(BTH; I -284)
ğümür	ʿömr	ömür	(BTH; I -251)
tāğbir	taʿbīr	tabir	(BTH; II -439)
māğqul	maʿqūl	makul	(BTH; I -844)

3. Bşk. /h/ < Ar. /ş/; Far. /s/

Genel Türkçede kelime başındaki bütün /s/ler Başkurt Türkçesinde /h/ olur. Lehçeye has bu karakteristik özellik Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelere de yansımış ve kelime başında bulunan Ar. /ş/; Far. /s/ sesleri h olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
habın	şābūn	sabun	(BTH; II -560)
hürāt	şūrāt	suret	(BTH; II -615)
hawap	sāwāb	sevap	(BTH; II -579)

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
haray	sārāy	saray	(BTH; II -575)
hürmä	surmä	sürme	(BTH; II -602)

4. Bşk. /j/ < Ar. /c/

Arapça alıntı kelimelerde, kelime içi ve kelime sonunda görülen bu değişme de yine sistemli bir değişmedir. /c/ sesi bu şekilde sızıcılaşarak /j/ sesine dönmüştür.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
mäjbür	mäcbür	mecbur	(BTH; I -847)
vıjdan	wicdän	vicdan	(BTH; I -218)
äjäl	äcäl	ecel	(BTH; II -738)
mäjlıs	mäclis	meclis	(BTH; I -847)
xaj	hacc	hac	(BTH; I -525)

5. Bşk. /q/ < Ar. /h/

Aşağıdaki her iki dilden Başkurtçaya giren ikişer örnekte /h/ ünsüzü süreksizleşerek /q/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
qazna	hazınä	hazine	(BTH; I-606)
qamır	hamur	hamur	(BTH; I-626)
<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
taqta	tähtä	tahta	(BTH; II -299)
tüqüm	tuhm	tohum	(BTH; II -365)

6. Bşk. /m/ < Far. /n/

Farsçadan giren bazı kelimelerde bulunan /n/ ünsüzü teşekkül noktası bakımından kelime içinde bulunan dudak ünsüzü /b/ nin etkisiyle bir başka dudak ünsüzü /m/ ye benzemiştir.

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
ambar	änbär	ambar	(BTH; I -60)
kümbäz	gunbäd	kümbet	(BTH; I -538)
şämbi	şänbä	şembe	(BTH; II -687)

7. Bşk. /s/ < Ar. /ş/

Az sayıda örnekte görülen bu değişme karakteristik olarak peltek seslere sahip Başkurt Türkçesi için ilginçtir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
käwsär	käwşär	kevser	(BTH; I -598)
bäxäs	başş	bahis	(BTH; I -207)

**BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ
ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**

mäsnäwi mäşnävi mesnevi (BTH; I -856)

8. Bşk. /s/ < Far. /ç/

Genel Türkçede kelime ve ek başında bulunan /ç/ ünsüzü sistemli olarak /s/ olur. Bu özellik alıntı kelimelere de yansımış ve Farsçadan giren kelimelerde de kelime ve ek başındaki /ç/ ünsüzü /s/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
sünki	çünki	çünkü	(BTH; II -225)
baqsa	bāğçā	bahçe	(BTH; I -110)
sıraç	çārāğ	çırağ	(BTH; II -266)
sınar	çinār	çınar	(BTH; II -263)

9. Bşk. /s/ < Ar. /s/; Far. /s/

Yukarıda da geçtiği üzere Başkurt Türkçesinde peltek sesler karakteristik bir özellik arz ederler. Bu, Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde de kendini gösterir ve kelime içi ve kelime sonunda bulunan /s/ ler /s/ olur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
namış	nāmus	namus	(BTH; II -8)
işāp	hīsāb	hesap	(BTH; I -409)
nāşil	nāsl	nesil	(BTH; II -29)
hāwāş	hāwās	heves	(BTH; II -638)

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
kīşā	kīşā	kese	(BTH; I -492)
dūrüş	durust	dürüst	(BTH; I -292)
duş	düst	dost	(BTH; I -295)
raş	rast	rast	(BTH; II -124)

10. Bşk. /ş/ < Ar. /ş/

Yukarıda olduğu gibi burada da aşağıdaki Arapça iki örnekte /ş/ ler /ş/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
qaşta	kaşd	kasıt	(BTH; I -652)
aşıl	āşil	asıl	(BTH; I -86)???

11. Bşk. /w/ < Far. /v/

Aşağıdaki Farsça iki örnekte /v/ dış-dudak ünsüzünün, çift dudak ünsüzü /w/ olduğu görülmektedir.

<u>Bsk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
nawruz	nāvrūz	nevruz	(BTH; II -11)
dāw	dīv	dev	(BTH; I -303)

12. Bşk. /y/ < Ar. /ʔ/

Arapça alıntı kelimelerdeki /ʔ/ hemze sesi aşağıdaki örneklerde /y/ ye değişmiştir.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
mūlāyım	mulāʔim	mūlayım	(BTH; I -826)
fayza	fāʔidā	fayda	(BTH; II -506)
gāyıp	gāʔib	gaip	(BTH; I -255)

13. Bşk. /y/ < Ar. /c/; Far. /c/

Arap ve Fasçadan alıntı kelimelerde kelime başı /c/ sesleri sistemli bir şekilde /y/ olmuştur.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
yīnāyāt	cināyāt	cinayet	(BTH; I -322)
yaza	cāzāʔ	ceza	(BTH; II -778)
yānnāt	cānnāt	cennet	(BTH; I -466)
yīšim	cism	cisim	(BTH; I -331)
yabrail	cābrāʔil	Cebrail	(BTH; II -793)
yāmāġāt	cāmāʔat	cemaat	(BTH; I- 464)
<u>Bsk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
yān	cān	can	(BTH; I -464)
yīhan	cihān	cihan	(BTH; I -456)

14. Bşk. /z/ < Ar. /z/

Başkurt Türkçesine giren aşağıdaki örneklerde /z/ ünsüzü /z/ olmuştur. Ancak bu kelimelerden *lāzzāt*'in Başkurt Türkçesi sözlüğünde *lāzzāt* şeklinde peltek z'li yazılışı da bulunmaktadır.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
lāzzāt	lāzzāt	lezzet	(BTH; I -772)
zat	zāt	zat	(BTH; I -348)
māzin	muʔāzzin	müezzin	(BTH; I -848)

**BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ
ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**

15. Bşk. /z/ < Ar. /z/

Aşağıdaki Arapça alıntı kelimelerde, kelime başı, kelime içi ve kelime sonunda bulunan /z/ ünsüzü /z/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
gazap	ğazāb	gazap	(BTH; I -253)
farız	farz	farz	(BTH; II -509)
zamir	zamīr	zamir	(BTH; I -345)
zarar	zarar	zarar	(BTH; I -346)

16. Bşk. /z/ < Ar. /d/; Far. /d/

Arapça ve Farsçadan alıntı bazı kelimelerde bulunan /d/ ünsüzü, peltekleşerek /z/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
fayza	fā'idā	fayda	(BTH; II -506)
āzābi	ādābī	edebī	(BTH; II -736)
xīzmāt	ḥidmāt	hizmet	(BTH; II -533)
āzām	ādām	adam	(BTH; II -737)
āzāp	ādāb	edep	(BTH; II -738)
<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
azna	ādīnā	âdine	(BTH; I -29)
pärzä	pärdä	perde	(BTH; II -116)

17. Bşk. /z/ < Far. /z/

Farsçadan alınan aşağıdaki birkaç kelimedede /z/ ünsüzü peltekleşerek Başkurtçanın karakteristik seslerinden /z/ ye dönmüştür.

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
bazar	bāzār	pazar	(BTH; I -105)
tiz	tīz	tez	(BTH; II -352)
zur	zūr	zor	(BTH; I -304)

18. Bşk. /z/ < Ar. /z/

Yukarıda olduğu gibi Arapçadan alıntı kelimelerdeki /z/ sesi de yine peltekleşerek /z/ olmuştur.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
vāgāzā	wā'az	vaaz	(BTH; I -219)
azamat	'azamāt	azamet	(BTH; I -28)

19. Bşk. /z/ < Ar. /z/

Arapçadan alıntı bazı kelimelerde Arapçanın da peltek sesi olan /z/ Başkurt Türkçesinde yine peltek /z/ ünsüzüne döner.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
ramazan	ramaẓān	ramazan	(BTH; II -122)
zayğ	ẓāyī ^ç	zayi	(BTH; I -304)
xāzir	ḥāzīr	hazır	(BTH; II -549)

20. Bşk. /y/ < Ar. Ø

Arapçadan alınan bazı kelimelerin sonunda bulunan nispet i'sinin kısalmasıyla /y/ türemesi görülmektedir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
xıyalıy	ḥayālī	hayalî	(BTH; II -547)
baqıy	bāqī	bakî	(BTH; I -110)

21. Bşk. Ø < Ar. /ʔ/

Arapçadan alınan kelimelerde sistemli olarak /ʔ/ sesi düşer.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
māzin	muʔāzzīn	müezzīn	(BTH; I -848)
māsälä	mäsʔälä	mesele	(BTH; I -857)
yaza	cāzāʔ	ceza	(BTH; II -778)
bälä	bäläʔ	belâ	(BTH; I -201)

22. Bşk. Ø < Ar. /ʕ/

Başkurt Türkçesinde aşağıdaki Arapça alıntı kelimelerin büyük bir kısmında bulunan /ʕ/ sesi /ğ/ olurken buna istisna olarak bazı kelimelerde söz konusu ses düşmüş; fakat /ğ/ sesine dönmemiştir. *ämäl* kelimesinin her iki şekline de rastlanmaktadır. *ğämäl* (BTH; I -258)

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
aqıq	ʕaqīq	akik	(BTH; I -44)
aqıl	ʕaql	akıl	(BTH; I -44)
yüma	cumʕa	cuma	(BTH; II -422)
qala	qalʕa	kale	(BTH; I -617)

**BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ
ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**

23. Bşk. Ø < Ar. /c/

Aşağıda bir örneği bulunan bu kelimedede /c/ ünsüzü ilk önce benzeşerek /s/ olmuş. Bu ikizleşmeden sonra ise düşmüştür.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
mäsît	mescid	mescit	(BTH; I -856)

24. Bşk. Ø < Ar. /h/

Aşağıdaki iki örnekte ise kelime başında /h/ ünsüzü düşmüştür. Ancak bu kelimeler hâwâş (BTH; II-638) ve häybât (BTH; II-634) şeklinde /h/ li şekilleriyle de işletilmektedir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
âwâş	hâwâş	heves	(BTH; II -761)
âybât	hâybât	heybet	(BTH; II -739)

25. Bşk. Ø < Ar. /h/

Arapçadan alınan birkaç kelimedede, kelime başı /h/ ünsüzünün düştüğü görülmektedir.

<u>Bşk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
işâp	hîsâb	hesap	(BTH; I -409)
âkiât	hîkâyâ	hikâye	(BTH; II -744)
aram	hârâm	haram	(BTH; I -70)

26. Bşk. Ø < Far. /t/

Aşağıdaki /st/ ünsüzleriyle biten Farsça alıntı kelimelerde bu çift ünsüzün /t/ si Başkurt Türkçesinde düşmüştür.

<u>Bşk.</u>	<u>Far.</u>	<u>Tr.</u>	
dürüş	durust	dürüst	(BTH; I -292)
duş	düst	dost	(BTH; I -295)
raş	rast	rast	(BTH; II -124)

27. Bşk. Ø < Ar. /w/

Aşağıdaki Arapça kelimedede de sonda bulunan /fw/ çift ünsüzünün /w/ sinin düştüğü görülmektedir. Aynı zamanda bu ünsüzün düşmesiyle birlikte ünlü türemesi olmuştur.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
gäfü	‘afw	af	(BTH; I -260)

28. Bşk. Ø < Ar. /y/

Başkurt Türkçesine Arapçadan geçen bazı kelimelerde /y/ ünsüzü düşmüştür.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
qiämät	kiyämät	kıyamet	(BTH; I -664)
äkiät	hikâyä	hikâye	(BTH; II -744)
qiäfät	kiyäfät	kıyafet	(BTH; I -664)

29. Bşk. Ø < Ar. /yy/

Arapçadan alıntı bazı kelimelerde görülen /yy/ seslerinin düştüğü görülür.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
ähämiät	ähämmiyyät	ehemmiyet	(BTH; II -763)
gïlmiä	‘ilmiyyät	ilmiye	(BTH; I -248)
gäfiät	äfiyyät	afiyet	(BTH; I -260)
diniä	diniyyät	diniye	(BTH; I -279)

30. Ünsüz Tekleşmesi

Arapçadan alıntı bazı kelimelerde bulunan ikiz ünsüzler Başkurt Türkçesinde tekleşmiştir.

<u>Bsk.</u>	<u>Ar.</u>	<u>Tr.</u>	
äwäl	äwwäl	evvel	(BTH; II -761)
mäşäqät	mäşaqkat	meşakkat	(BTH; I -860)
qïwät	kuwwät	kuvvet	(BTH; I -662)
ähämiät	ähämmiyyät	ehemmiyet	(BTH; II -763)

Kaynaklar

AZMUN, Yusuf, (2000), “Türkmen Dilinde Farsça ve Arapça Sözcükler ve Uğradıkları Değişiklikler Üzerine Notlar”, **Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları**, V. 24/III, s. 7-38.

COŞKUN, Volkan, (1998), “Yeni Uygur Türkçesinde Ses Uyumu ve Ses Olayları”, **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, TDK Yay., S. 6, s. 808-818, Ankara.

ÇENGEL KASAPOĞLU, Hülya, (1995), “Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki Ortak Alınma Kelimeler”, **Türk Dili**, S. 521, Mayıs, s. 467-479.

**BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ARAPÇA VE FARŞÇADAN ALINTI KELİMELERDEKİ
ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**

- DEVELLİOĞLU Ferit, (1993), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* Ankara.
- KANAR, Mehmet, (1993), *Büyük Farsça- Türkçe Sözlük*, İstanbul.
-, (1993), *Büyük Türkçe- Farsça Sözlük*, İstanbul.
- KARA, Mehmet, (1998), “Arapça ve Farsçadan Türkmenceye Geçen Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri”. *IV. Uluslar arası Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu*, s. 65-80, Çanakkale.
- KARASOY, Yakup, (1998), “Türkmen Türkçesine Arapçadan Geçen Ayın’lı Kelimelerdeki Ses Değişmeleri”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, TDK Yay., S. 5, s. 397-432, Ankara.
-, (1999), “Tatar Türkçesine Arapçadan Geçen Ayın’lı Kelimelerdeki Ses Değişmeleri”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Dr. Himmet Biray Özel Sayısı*, Ankara, s. 106-116.
- Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedik Lûgat*, XII.
- MUTÇALI, Serdar, (1995), *Arapça- Türkçe Sözlük*.
- ÖZTEKTEN, Özkan, (2001), “Türkçedeki Arapça Alıntıların Fonolojisi Üzerine”, *Ege Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C: X, s. 313-322, İzmir.
- ÖZTÜRK, Rıdvan, (2003), *Uygur Türkçesinde Arap ve Fars Menşeli Kelimelerdeki Ünsüz Değişmeleri*, TDAY- Belleten 2001, Ankara.
- PEKACAR, Çetin, (2002), “Kumuk Türkçesindeki Arapça Alıntı Kelimelerde Son Ses /u/ Meselesi ve Türkçe-Arapça İlişkileri”, *KHKO: Кумыкское Научно-Культурное Общество* (Информационно-Аналитический Бюллетень), Выпуск: 8-10, с. 56-59.
-, (2006), “Kumuk Türkçesine Arapça ve Farsçadan Geçen Kelimelerdeki Ses Olayları”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Yaz, s. 53-71, Konya.
- REDHOUSE, S. James, (1978), *A Turkish and English Lexicon*, Çağ. Yay., İstanbul.
- SARI, Mevlüt (1989), *Turkish- English- Arabic Persian*, İstanbul.
- SEZEN, Niyazi, (1996), *Azerbaycan Türkçesindeki Farsça Unsurlar ve Özellikleri*, Yayımlanmamış Tez, Konya.
- SEZER, Süleyman, (1999), *Başkurt Türkçesinde Arapça ve Farsça Unsurlar*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- STEINGASS, F., (1957), *Persian- English Dictionary*, London.
- ŞÜKÛN, Ziya, (1984), *Farsça- Türkçe Lûgat Gencinei Güftar Ferhengi Ziya*, I, II, III, İstanbul.
- Türkçe Sözlük*, (1998), Ankara.

Habibe YAZICI ERSOY

YAZICI, Habibe, (1999), **Yeni Uygur Türkçesinde Arapça ve Farsça Unsurlar**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

YOLCU, İsmet, (1996), **Örnek Sözlük (Arapça- Türkçe)**, Eğit San. Yay., Ankara.

ZÜLFİKAR, Hazma, (1995), “Doğu Kökenli Kelimelerin Son Hecelerindeki Uzun Ünlülerin Kısalması”, **Türk Dili**, S. 521, s. 435-448, Ankara.

....., (1996), “Doğu Kökenli Kelimelerin İlk Hecelerindeki Uzun Ünlülerin Kısalması”, **Türk Dili**, S. 532, Ankara.